

MŪSŲ KRAŠTO KAIMAI

Kūlsodis. Kaimas, kuriam vardą davė rieduliai

(Pabaiga. Pradžia Nr. 54)

Ariami kaimo laukai tuo metu buvo vadinami Lubiškiu (21 ha), Dirvonu (20 ha), Kūlio lauku (20 ha), Purvo kalva (20 ha), Grajais (15 ha), Apdamėmis (13 ha), Kalva (8 ha), Eleniške (6 ha), Miežine (Meižinė; 6 ha), Pašaudytisiais (6 ha) ir Meškos klanu (3 ha), pievos – Narmongaliu (5 ha), Daubų galu (2 ha), Dvilinke (2 ha), Lanka (Lonka; 2 ha), Barkštine (1,5 ha) ir Varlių trūba (1 ha), o lapuočių miškelis – Birštvoimis (6 ha).

Daubų galo pieva buvo apaugusi krūmais, Lankos pievą užliedavo ištvinusiai Blendžiava, Narmongalio pieva buvusi šaltiniuota, o Varlių trūbos pievoje, kurios viduryje tryško šaltinis, buvę labai daug varlių, dėl ko ji gavo tokį vardą.

Kapkalnis – VIII–XIII a. pagonių kapinynas ir XVIII a. krikščionių kapinės. Juliaus Kanarsko nuotr., 2009 m.

buvo paversti „Vienybės“ kolūkio kolūkiečiais, o vėliau – Kūlupėnų tarybinio ūkio darbininkais.

Šiuo metu kaimui priklauso 584,85 ha žemės, kurioje stovi 12 sodybų. Jose 2001 m. gyveno ir savo žemėje ūkininkavo 30 žmonių, o 2011 m. – 23 gyventojai. Pagal kaimui tenkančio ploto dydį Kūlsodis yra antra Kūlupėnų seniūnijos gyvenvietė, tačiau pagal gyventojų skaičių priklauso prie mažiausių seniūnijos kaimų.

Kaimo istoriją ir praeitį mena į Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registrą įrašytas senkapis-kapinynas (unikalus objekto kodas 6237), antrosios senosios kaimo kapinės, vadinamos Markapiais (unikalus kodas 24228), prie Blendžiavos tilto stūksantis koplyt-

Švč. Dievo Motinos paveikslas naujojoje Kapkalties koplytėlėje. Marijos Jankauskienės nuotr., 1999 m. Salantų regioninio parko direkcijos paminklotyros archyvas.

Atnaujintos Kapkalties koplytėlės interjeras. Juliaus Kanarsko nuotr., 2009 m.

Antrosios kaimo senosios kapinės – Markapiai (Senkapiai), XVIII a. – XX a. 2 deš. Juliaus Kanarsko nuotr., 1999 m.

Kūlio laukas vardą gavo, kaip buvo anksčiau minėta, nuo jame stūksojusio didžiulio riedulio (žemaitiškai – kūlio), ledynmečiu atvilktos iš Skandinavijos. Pasakojama, kad pro kitą lauką, esantį į šiaurę nuo senojo Nasrėnų–Kūlsodžio kelio, senovėje gerti eidavusios apylinkės miškuose gyvenusios meškos, dėl to jis pavadintas Meškos klanu.

Vardus turėjo ir paskutiniojo ledynmečio metu susiformavusios kalvos, pakilumos ir daubos. Dešiniajame Blendžiavos upės krante stūksantis žvyringas aukštumos kyšulys, giliai įsiterpęs į santakos su Salantu slėnį, vadintas Kapkalties, kadangi jame veikė senosios kaimo kapinės. Į rytus nuo Kapkalties priešingame upelio krante tebestūkso aukštumos pakraštys stambiais šlaitais, vadinamas Pile arba Pilale (Balsienės pilale). Į pietus nuo jo esanti kalva, tuo metu apaugusi krūmais, vadinta Skersi-

ne. Ji pietuose rėmėsi į Laukų daubą. Daubų galo lauko pakraštyje esanti didelė, 6 ha dydžio dauba vadinta Daubomis. Šalia Pašaudytųjų lauko buvusi apie 420 m ilgio ir 30 m pločio Gaidžiadaubė (Gaidėdaubė), o palei vakarinį Birštvo miškėlio kraštą – Liūto dauba. Nuo Meškų klanu lauko į šiaurę buvo nedidelė, apie 50 m pločio ir 1 km ilgio dauba, vadinta Užkila.

Nuo kaimo rytiniame pakraštyje ties riba su Stropeliais plytėjusių Šlapinių pievų per Kūlsodį į Blendžiavą tekantis upelis vadinosi Kūbriu (dabartinis Jonupis). Jis nepasižymėjo vandeninumumu, todėl dažną vasarą išdžiūdavo.

Po Antrojo pasaulinio karo kaimo apylinkėse veikė Lietuvos partizanų Žemaičių apygardos Kardo (Kretingos apskrities) rinktinės Kadagio-Buganto (Kartenos) ir Slyvos-Tauragio (Salantų) kuopų partizanai. Partizanais, jų rėmėjais

ir ryšininkais tapo ne vienas kaimo gyventojas. Tarp jų buvo Janina Liaučytė-„Emilija“ (1926–1948), paskirta Kardo rinktinės štabo ryšininke. Ruginių miške ji su rinktinės štabo žvalgybos skyriaus viršininku Antanu Savicku-„Karklu-Fabijonu“ 1948 m. rugsėjo 9 d. pateko į Kretingos valsčiaus saugumiečių ir stribų pasalą ir kautynių metu žuvo. Manoma, kad abiejų kūnai buvo parvežti į Kretingos valsčiaus saugumo poskyrio būstinę, o vėliau užkasti žvyrduobėse ar prieštankiniuose grioviuose Kretingos miesto šiaurės rytiniame pakraštyje. Partizanės vardas įamžintas 1992 m. Kretingos senosiose kapinėse atidengtame paminkle žuvusiems Kardo rinktinės partizanams atminti.

Okupacinei sovietų valdžiai tremiant iš gimtųjų vietų okupantams neįtikusius Lietuvos gyventojus, 1948 m. gegužės 23 d. iš kaimo į Krasno-

Koplytstulpis su ornamentuotu kryželiu. Juliaus Kanarsko nuotr., 1999 m.

Naujoji pakelės koplytėlė. Danutės Šorienės nuotr., 2010 m. Kretingos muziejaus ikonografijos rinkinys.

jarsko krašto Bogučianų rajoną buvo išvežtas Juozas Budrys (mirė tremtyje) su žmona Barbora, vaikais Broniumi, Silvestru ir Vanda, o 1949 m. kovo 26 d. į to paties krašto Bolšaja Murto rajoną – Jonas Baužys.

Sovietmečiu kaimas priklausė Stropelių, o nuo 1954 m. – Kūlupėnų apylinkei. Valdžiai iš valstiečių atėmus žemę, žemdirbiai

tulpis su ornamentuotu kryželiu (unikalus kodas 9547) bei kaimo pakelėje stovinti neregistrinė koplytėlė. Vakarinė kaimo dalis su Blendžiavos ir jos intako Jonupio pakrantėmis patenka į valstybės saugomą teritoriją – Salantų regioninį parką.

Julius KANARSKAS
Istorikas